

Duana de Barcelona (1790-1792), actual Govern Civil.

ONZE EXPOSICIONS EXPLIQUEN I REIVINDIQUEN LA IL·LUSTRACIÓ

Tot recordant Carles III

La il·lustració envaeix el panorama cultural de finals d'hivern a Barcelona: del 17 de febrer al 2 d'abril la Generalitat organitza una macroexposició sobre la societat catalana de la segona meitat del s. XVIII, el Ministeri porta a Pedralbes l'exposició sobre la il·lustració, el cinema ens parla de Squillace. L'excusa: fa 200 anys que Carles III, el monarca il·lustrat, va morir.

Pep Solervicens

La figura de Carles III, tercer d'Espanya, ha estat sovint associada a Madrid i la il·lustració ha passat per ser un projecte utòpic i espanyolista que els historiadors de la cultura han inclòs en una pretesa decadència. Així les coses, no ens podíem sentir gaire atrets ni pel rei ni pel moviment intel·lectual, però el fet és que la societat catalana de la segona meitat del s. XVIII adquireix una empenta

que perdura a l'època contemporània.

És amb la intenció de reivindicar per a la història catalana la il·lustració i el neoclassicisme que la Generalitat de Catalunya ha organitzat una macroexposició que pretén immersir totalment el visitant al s. XVIII tot obrint-li palaus fins ara tancats al públic, descobrint-li l'itinerari d'una Barcelona neoclàssica i il·lustrada i posant-li a l'abast el coneixement de la manera de viure i pensar de la societat set-centista. Max Cahner —coordinador d'aquesta macroexposició— explica que, si bé el ro-

mànic, el gòtic o el romanticisme són èpoques nacionals, ningú no sembla haver fet gaire cas de la il·lustració.

Barcelona, durant el regnat del monarca il·lustrat va doblar la població, el fet que s'hagués aconseguit en menys de trenta anys i sense trencar el recinte medieval de la ciutat és, segons Pierre Vilar, «un cas rar a Europa, potser l'únic». En qualsevol cas els índexs de creixement del Principat, dels Països Catalans i de tota la perifèria peninsular l'acompanyaven.

A Barcelona el creixement demogrà-

fic va acompanyat del que Pierre Vi- lar ha anomenat «febre de construc- ció». S'edifica aprofitant l'espai: en alçada, sobre voltes, obrint carrerons i Barcelona s'atepeeix, puja el preu dels lloguers, s'especula sobre els terrenys, les botigues allotgen tota la família... Però paral·lelament a aquest sobtat increment d'edificacions d'emergència es presenten els projectes de la futura Rambla de Barcelona (el 1772 s'apro- va el pla del comte de Ricla i de l'in- tendent Castanos) i en aquest nou passeig es basteix el Palau Moja (1774- 1789). Es tracta d'un palau neoclàssic, actualment seu de la Conselleria de Cultura de la Generalitat, que hostat- jarà l'exposició «Festa i mort a l'èpo- ca de Carles III», un recull de les di- verses celebracions que van tenir lloc durant el seu regnat: la proclamació, l'arribada a Barcelona des de Nàpols que el baró de Maldà recull al seu *Ca- laix de sastre*: ses Magestats van arri- bar al moll i els barcelonins els reben «amb moltes aclamacions del poble, estruendo d'artilleria i tocs de les cam- panes de totes les iglésies d'aquesta ciu- tat», Te-Deum a la Catedral, il·lumina- cions a la nit i castell de focs completen la festa.

I és que les manifestacions festives i commemoratives sovintegen, els in- teriors d'aquests palaus ara al desco- bert ho reflecteixen prou bé. Un altre palau de la Rambla, el Palau Marc, seu també de la Conselleria de Cultura, exposarà «La cultura popular dur- ant la il·lustració».

Creixement demogrà- fic, febre constructora i, a més, accelerament dels motors econòmics del país: s'incrementa la fa- bricació de teixits de co- tò, es conreen noves ter- res, s'incrementa el regadiu i el cultiu de la vinya, el 1778 es trenca el monopoli de Cadis i Barcelona ja pot fer las Amèriques, es retorna al comerç a gran escala i, en definitiva, la societat capitalista s'imposa.

Les dues obres archi- tectòniques més impor- tants de l'època estan relacionades amb la in- dústria i el comerç. El 1771 la Junta de Comerç —una institució creada per reial cèdula de Car- les III l'any 1763 per es- timular el comerç cata- là— pren possessió de la

Llotja. S'inicien les tasques de recons- trucció de les façanes, neoclàssiques, i es conserva l'interior gòtic. A la Llot- ja s'instal·laran tres exposicions: «L'e- conomia catalana al segle XVIII», n'és una, «El gravat al s. XVIII: Pasqual Pere Moles» sobre la incidència del gravat en la reforma il·lustrada n'és una altra i la tercera té com a tema i com a seu l'Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi, integrada a l'edifici de la Llotja.

L'altra gran realització arquitectòni- ca lligada al comerç és davant per davant de la Llotja; La Duana. L'edifi- ci, neoclàssic però allunyat del cànon francès, es va construir entre 1790 i 1792 a instàncies del comte de Ronca- li, ministre d'Hisenda de Carles IV. L'actual seu del Govern Civil hostat- jarà una exposició sobre «la indumen- tària al segle XVIII». La Junta de Comerç, d'esperit innovador, es fa càrrec del comerç amb Amèrica quan arriba el permís per negociar-hi (1778) i es- tableix relacions econòmiques amb Orient. Tot plegat potencia les Dras- sanes de Barcelona, un altre indret on hi haurà exposició il·lustrada. En aquest cas «La navegació a Cata- lunya al segle XVIII» presentarà vaixells tant de cabotatge com de guerra i naus que feien la cursa d'Ín- dies. La construcció naval, les activitats marítimes i l'ensenyament de les ciències nàutiques a l'època

completen aquesta àmplia exposició.

La Junta de Comerç fomenta l'agri- cultura, estimula la indústria de llanes, seda, fil, indians, paper i blanqueria, funda caixes d'estalvis, elabora un pla econòmic sobre l'estat del país però també orienta i ensenya, crea escoles i pensiona tècnics i artistes: l'Escola Nàutica (1769), l'Escola de Nobles Arts (1775) són una mostra de tot un seguit d'acadèmies que, per iniciativa privada i influïts per l'ambient il·lus- trat, sorgeixen a l'època.

L'Acadèmia de Medicina, de ca- ràcter oficial a partir de 1770, va sor- gir el 1754 de les reunions a casa de Josep Ignasi Santpons. La il·lustració a les nostres contrades no es va crear, doncs, des de les institucions estatals, això sembla ben clar. La seu de l'Aca- dèmia de Medicina, l'antic col·legi de cirurgia de Barcelona, que llueix a la façana una placa dedicada a «*Caro- lo III. hispaniarum et indiarum regi catholico*», tindrà una exposició sobre «El progrés científic al segle XVIII».

Sobre la Reial Acadèmia de Mate- màtiques de Barcelona i sobre l'esglé- sia al s. XVIII versen les altres dues ex- posicions. Paral·lelament se celebraran conferències, activitats musicals i, el 13 de març, la lectura escenificada de la tragèdia de Joan Ramis *Lucrecia* i la comèdia *El Café de Barcelona* del sagnetista de la cort de Carles III, Ra- mon de la Cruz. D'altra banda, el Ministeri de Cultura portarà a finals de febrer al Palau de Pe- dralbes l'exposició «Carles III i la il·lustra- ció» que el novembre passat va ser al Palau de Velázquez de Madrid. 750 peces, des d'obres d'art —15 Goyes— fins a instruments científics componen l'exposició. El segle de les llums s'il·luminarà aquest fe- brer amb les mostres de tot un seguit de fites tant intel·lectuals com co- mercials o simplement ornamentals que, fruit de la iniciativa privada, rellancen el país. Però si la cort hispànica no va aconseguir activar l'agri- cultura andalusa ni la in- dústria castellana, el Principat va col·locar els fonaments del que al XIX serà la indústria de transformació a la Pe- nínsula. □

Sala d'actes de l'Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi.